

GRINAKER KIRKESTED

Sikring av kirkegårdsmur, Gran kommune, Innlandet

Hovd, Line

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Grinaker kirkested Sikring av kirkegårdsmur, Gran kommune, Innlandet	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 10/2020	Publiseringsdato 06.02.2020
	Prosjektnummer 1021675	Oppdragstidspunkt 26.11.2019
	Forsidebilde Kirkegårdsmur eksponert i sjakt på nordvestre del av kirkestedet på Grinaker. Sett mot nordvest. Foto: Cf53693_NIKU_029.	
Forfatter(e) Hovd, Line	Sider 26	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Arkeologi	

Prosjektleder Line Hovd
Prosjektmedarbeider(e) Elise Naumann
Kvalitetssikrer Egil Lindhart Bauer

Oppdragsgiver(e) Riksantikvaren

<p>Sammendrag</p> <p>I forbindelse med at et behov for restaurering og sikring av den middelalderse kirkegårdsmuren på Grinaker kirkested i Gran kommune, var det viktig å få kartlagt jordmassenes karakter på innsiden av kirkemuren. Dette ble gjennomført som en avklarende undersøkelse av NIKU på oppdrag fra Riksantikvaren, slik at det skulle kunne legges en strategi for videre arbeid med restaureringen. Tiltaket omfattet å legge en sjakt vinkelrett på muren i den nordvestre delen av kirkegården, nært der hvor kirkegårdsmuren står i størst fare for å rase ut. Undersøkelsen viste at det kan være mulig å senke terrenget på innsiden av kirkegårdsmuren uten at in situ kulturlag, konstruksjoner eller graver forstyrres.</p>

Emneord Grindaker, Oppland, kirkegård, stavkirketomt, stavkirketuft, Middelalder, sikringstiltak, restaurering, sikringsundersøkelse, avklarende undersøkelse
--

Avdelingsleder

Lise-Marie Bye Johansen

Forord

I forbindelse med planlegging av sikringstiltak av den middelalderske kirkegårdsmuren på Grinaker kirkested i Gran kommune, ble det utført en avklarende undersøkelse ved NIKU den 26. november 2019. NIKU takker alle involverte parter for samarbeidet, og spesielt grunneier Knut Sterud for innkvartering under arbeidsdagen.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	9
2	Tiltakets omfang.....	10
3	Kort historikk og problemstillinger.....	12
3.1	Aktuelle problemstillinger for området.....	13
4	Metode og gjennomføring.....	14
5	Resultater og konklusjon.....	20
6	Litteratur.....	21
7	Fotoliste.....	22
8	Koordinatliste.....	24

1 Innledning

I forbindelse med planlegging av eventuell restaurering av kirkegårdsmur på Grinaker nedlagte middelalderkirkegård oversendte Riksantikvaren 20.9.2019 oppdragsbestilling (RA-ref. 16/00223-31) til NIKU Oslo for utarbeidelse av forslag til prosjektbeskrivelse og budsjett for en arkeologisk forundersøkelse.

Det var behov for å kartlegge utviklingen av kirkestedet og jordmassenes karakter på innsiden av kirkemuren for å kunne legge en strategi for restaurering av kirkegårdsmuren. Løsmassene på innsiden av kirkemuren ligger høyere enn massene på utsiden, noe som fører til et press fra innsiden som forårsaker at muren er delvis utrast enkelte steder, og andre steder buler ut og står i fare for å rase ut. Det var usikkert hva løsmassene på innsiden bestod av; det kan delvis være masser som ble flyttet fra kirketuften under utgravning av denne i 1962, men det var ikke usannsynlig at forskjellene i bakkenivå skriver seg fra før 1962-utgravningen, jf. Figur 2. Kirkegården ble i 1890-årene sannsynligvis brukt som beite, en praksis som kan ha pågått frem til 1943.

En avklarende undersøkelse ved hjelp av sjakting i vinkelrett orientering mot muren skulle avdekke løsmassenes karakter og stratigrafi, og danne grunnlag for videre prosjektering av eventuell fjerning av løsmasser på innsiden av muren for restaurering og sikring av kirkegårdsmuren.

NIKU v/Egil Lindhart Bauer deltok 6.9.2019 på en befaring på stedet sammen med representanter fra Riksantikvaren (Live Johannessen), Oppland fylkeskommune (Irene Skauen Sandodden), Gran kommune (Kari Møyner; Karl Fuhr, arbeidsleder i Samferdsel og park i Gran kommune, deltok på deler av befaringsen).

På bakgrunn av forhold fremkommet ved nevnte befaring 6.9.2019, beskrevet i notat oversendt Riksantikvaren 23.9.2019 (NIKU-ref. 532/19/554.2/ELB), samt dokumentasjon og arkivmateriale oversendt fra Riksantikvaren, foreslo NIKU følgende undersøkelse:

- Det burde graves en sjakt vinkelrett på kirkegårdsmuren for å avdekke løsmassenes karakter og stratigrafi.
 - En undersøkelsessjakt skulle være bred nok til at profilene kunne dokumenteres.
 - Vinkelen rett mot muren var nødvendig for at stratigrafien inn mot muren skulle la seg undersøke.
 - Sjakten ble anbefalt å graves ut nær det utrasingsutsatte området i nordvestre del av kirkestedet, men i tilstrekkelig avstand til at det ikke oppstod risiko for at gravemaskinen skulle forårsake utrasing.
- Alle jordmasser berørt av inngrepet, burde graves ut arkeologisk.
 - Daterbart materiale *in situ* ville utgjøre et viktig grunnlag for tolkning av kirkestedet.
 - Dersom det ble påtruffet *in situ* kulturlag, konstruksjoner eller graver, burde sjakten forskyves slik at disse ikke ble forstyrret. Sjakten burde likevel beholde den vinkelrette orienteringen mot kirkegårdsmuren.
 - Dersom det ble påvist *in situ* lag eller strukturer av et slikt omfang at en forskyvning av sjakten ikke lot seg gjennomføre, skulle arbeidet stanses. I så fall burde alternative tiltak for sikring av mur vurderes, uten fjerning av løsmasser på innsiden.

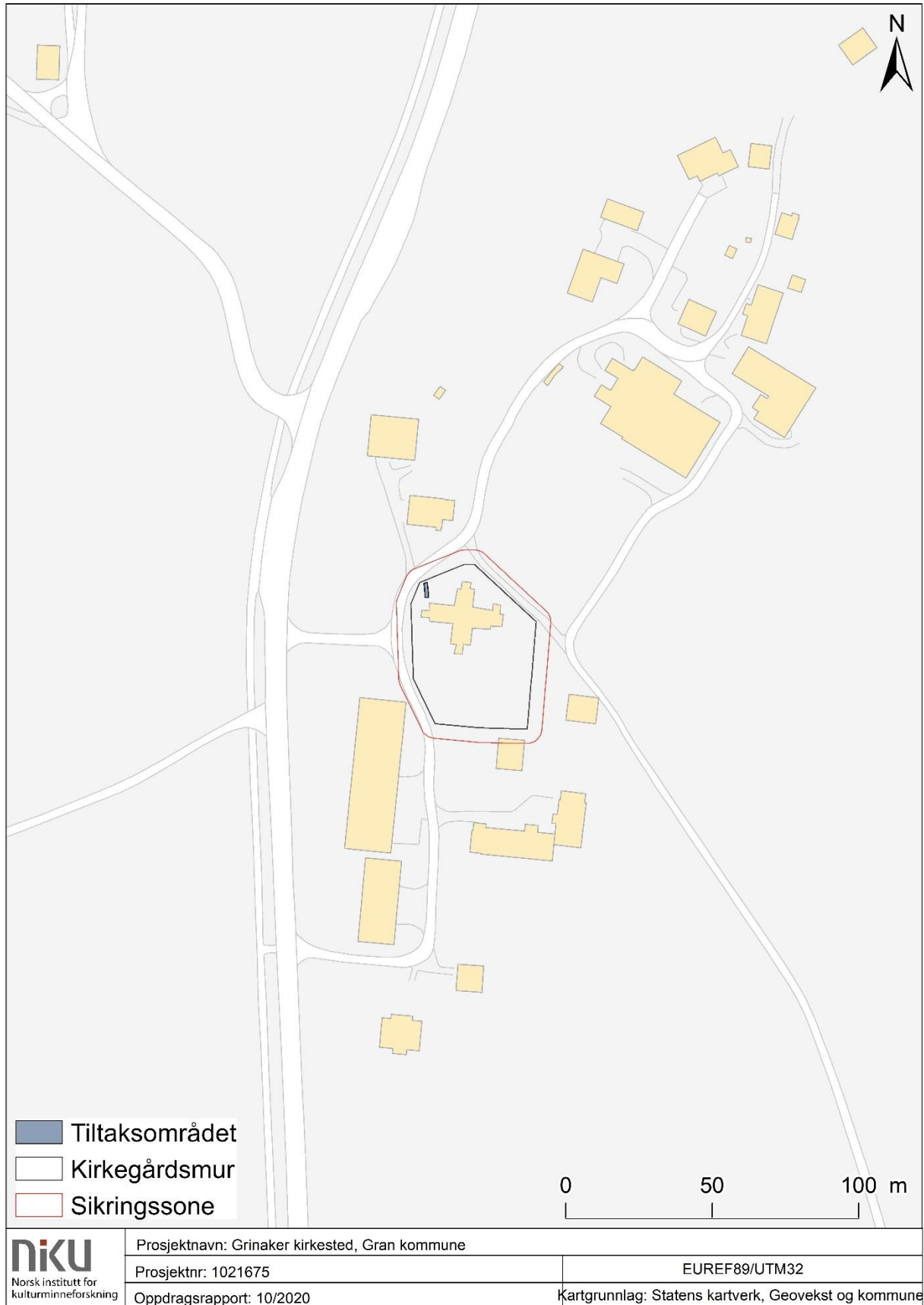
Prosjektbeskrivelse og budsjett for den avklarende undersøkelsen ble oversendt fra NIKU til Riksantikvaren 30.10.2019 (NIKU-ref. 608/19/554.2/ENa). Riksantikvaren fattet vedtak i saken 31.10.2019 (RA-ref. 16/00223-38).

2 Tiltakets omfang

Tiltaket omfattet graving av sjakt helt inn mot kirkegårdsmuren. NIKU hadde i forkant av oppstart anbefalt at sjakten skulle graves ut i nordvestre del av kirkegården (se Figur 1), der kirkegårdsmuren var forventet å representere den originale plasseringen av muren i middelalder, og der muren står i størst fare for å rase ut. I dette området var det forventet at gravtettheten var lavere enn området sør for kirken på grunn av at sistnevnte var et mer ettertraktet område å bli gravlagt. Sjakten skulle være dimensjonert slik at det var mulig å dokumentere profilene, altså tilstrekkelig bred i forhold til dybde. Inngrepet skulle gjøres så lite som mulig, og det skulle ikke graves *in situ* kulturlag eller konstruksjoner fra middelalder.

Et viktig formål med undersøkelsen var å avdekke hvor langt ned en må grave før middelalderske kulturlag påtreffes, samt eventuell funntetthet dersom det påtreffes graver. Dersom det påtreffes *in situ* graver fra middelalderen, skulle sjakten forskyves slik at forstyrrelse av graven unngås – samtidig som sjakten fortsatt hadde rett vinkel mot kirkegårdsmuren.

Undersøkelsesområdets areal skulle utgjøre anslagsvis inntil 4 m², gitt at det ble gravd en sjakt på 4 x 1 meter. Sjakten kunne graves smalere innledningsvis, men utvides til 1 meter om nødvendig dersom det graves mer enn én meter dypt. Det var i forkant påberegnet justering av tiltakets omfang underveis, på grunnlag av mulige utfordringer skissert i forrige avsnitt. Det totale inngrepet kunne dermed bli større dersom sjaktens plassering måtte flyttes. NIKU ville i så tilfelle holde løpende kontakt med Riksantikvaren ved behov for flytting av sjakten. Dersom det ble påtruffet *in situ* kulturlag, konstruksjoner eller graver i sjakten etter at den eventuelt hadde blitt flyttet to ganger, anbefalte NIKU å avbryte videre undersøkelse og at det i stedet skulle vurderes alternative metoder, jf. 3.1.

Figur 1: Oversikt over Grinaker kirkested, med kirkegårdsmur og sikringssone markert. Sjaktens plassering kan sees i nordvest. Kirken er kun bevart som tuft, til tross for at kartgrunnlaget gir inntrykk av en stående bygning.

3 Kort historikk og problemstillinger

Tiltaksområdet ligger innenfor det automatisk fredede kulturminnet Grinaker kirkested, Askeladden-id 33316. Grinaker stavkirke antas å ha vært oppført i andre halvdel av 1100-tallet. Stavkirken hadde såkalt basilikaform med høyere midtparti og lavere sideskip. Kirken ble nedlagt i 1862 og revet i 1867. Store deler av materialet fra kirken ble gjenbrukt i en låve (tidvis omtalt som en stall) på Klokkergården ved siden av den nyoppførte Tingelstadkirken. Låven er nå restaurert og representerer et vesentlig innblikk i en byggetradisjon med gjenbruk av gammelt materiale. Kirketuften ble utgravet i 1962 med formål å få laget en markering i terrenget av grunnplanen for kirka. Utgravningen gav ikke noe entydig bilde av kirkens plan, og gav dermed heller ikke grunnlag for å rekonstruere kirken – noe som hadde vært et tilbakevendende spørsmål i tiårene forut for utgravningen. Utgravningen avdekket derimot mange løsfunn, slik som spiker, kramper, glasskår, krittpedeler, jernbeslag, en beinnål, spinnehjul samt 108 mynter, hvorav enkelte kunne dateres helt tilbake til siste del av 1200-tallet.

Kirkegården ble fortsatt benyttet som begravelseplass for en del av sognets gårder etter at kirken ble revet, antagelig frem til 1880-årene. Det er indikasjoner på at kirkegården ble benyttet som beiteområde i 1890-årene, noe som antagelig opphørte gjennom et vedtak i 1894 om at denne aktiviteten skulle forhindres (Hvattum 2004). Det er imidlertid ikke nødvendigvis slik at praksisen opphørte i 1894 – det fremkommer i kommunikasjon fra Hadeland Folkemuseum til Tingelstad Menighet i 1944 at den gamle muren og porten inn til kirkegården ble reparert i 1943 slik at ikke hester og kyr lenger kom seg inn på området, skjønt folkemuseet påpeker at området fortsatt lider av vanskjøtsel (brev fra K. Møyner til Riksantikvaren 14.11.2016).

Kirkegårdsmuren er tørrmurt av bruddstein i varierende størrelse. Den søndre dele av den eksisterende kirkegårdsmuren antas å representere en utvidelse, basert på en beskrivelse av den siste kjente graven som skulle ligge 12 skritt sør for kirken, like ved muren (Hvattum 2004). Den nåværende muren sør for kirken ligger lenger unna kirketuften – 22 meter på det minste. Muren bærer preg av manglende vedlikehold over lang tid, og befaring utført 6.9.2019 av representanter for henholdsvis Riksantikvaren, Oppland fylkeskommune, Gran kommune og NIKU (befaringsnotat av Bauer 23.9.2019) viser at muren flere steder har rast ut, eller buler ut og står i fare for å rase ut. Skadene er særlig fremtredende i den søndre delen av kirkestedet, mot tunet på gården. Det mest akutte problemområdet er imidlertid i den nordvestre delen av kirkestedet, der kirkegårdsmuren står i fare for å rase ut. Her er det markante nivåforskjeller mellom utside og innside av muren. Det høye bakkenivået på innsiden, samt en markant forhøyning i denne delen av kirkestedet, tilsier at det muligens kan ligge redeponerte masser i dette området som skriver seg fra utgravningen i 1962, da store mengder løsmasser ble fjernet fra kirketuften. Fotografier fra utgravninger i 1962 synes imidlertid å vise en forhøyning i landskapet forut for utgravningen (se Figur 2), og det er således knyttet stor usikkerhet til løsmassenes karakter i denne delen av kirkestedet.

Figur 2: Foto av utgravningsområdet ved Grinaker kirkested 1962. Oversendt av Irene Skauen Sandodden, Oppland fylkeskommune, 20.09.2019.

Det var derfor av interesse å avdekke hva løsmassene på innsiden av muren består av, for bedre å kunne vurdere hvorvidt disse massene kan fjernes på en forsvarlig måte uten inngrep i middelalderiske kulturminner. Det kan ikke utelukkes at det gjennom kirkestedets historie er tilført store mengder løsmasser, også i nyere tid, etter at kirken ble revet, for slik å tilrettelegge for nye gravleggelser. Avhengig av hvor lenge området ble brukt som beite, kan denne aktiviteten ha påvirket løsmassene i området, både ved tilførsel av gjødsel, men også ved stamping og sammenblanding av det øverste jordlaget.

3.1 Aktuelle problemstillinger for området

Kirkegårder med *in situ* graver har en særskilt kulturhistorisk verdi, spesielt med tanke på det kunnskapspotensial som foreligger ved undersøkelser av menneskelige levninger gjennom tverrfaglige analysemetoder (Johannessen og Eriksson 2015:96). I tillegg representerer kontekstuelle aspekter knyttet til gravenes plassering i forhold til kirken, i forhold til kirkegårdsmuren samt i relasjon til øvrige graver svært verdifull informasjon om middelalderbefolkningen som ligger begravet her. Det var derfor ønskelig at middelalderkirkegården i minst mulig grad forstyrres av det planlagte restaureringsarbeidet.

Følgende problemstillinger var i fokus for den arkeologiske undersøkelsen:

- Hvordan er de stratigrafiske forholdene på innsiden av kirkegårdsmuren? Hvor dypt ned må en grave for å påtreffe lag fra middelalder?
- Hvor stor er tettheten mellom gravene i området lengst inn mot kirkegårdsmuren, og kan fjerning av massene på innsiden av muren gjennomføres uten å forstyrre *in situ* kulturminner?

En redegjørelse for disse to punktene ville kunne utgjøre et grunnlag for en vurdering av hvorvidt det ville være hensiktsmessig å sikre muren ved hjelp av fjerning av masser, og i så fall omfanget av disse massene, eller om andre metoder burde benyttes. Alternative metoder burde i så fall utredes av personer med kompetanse på tørrmur. Et sentralt spørsmål er om det vil la seg gjøre å ta ned og

reestablere muren fra utsiden uten å forstyrre kulturlag og eventuelle *in situ* graver på innsiden av kirkegården. Dersom en slik metode velges, bør en arkeolog være til stede under demonteringen for å dokumentere eventuelle middelalderiske graver.

Siden inngrepet skulle gjøres så lite som mulig, må det tas forbehold om at situasjonen i sjakten som ble undersøkt ikke gir et totalt bilde av situasjonen med kulturlag og eventuelle graver eller andre konstruksjoner i området inntil kirkegårdsmuren. Det vil dermed være nødvendig med arkeologisk overvåking av eventuelt senere gravearbeid for å senke bakkenivået i et større område innenfor kirkegårdsmuren.

4 Metode og gjennomføring

Det arkeologiske feltarbeidet ble gjennomført som en avklarende undersøkelse. Formålet var å innhente kunnskap som grunnlag for videre tiltak, ved å blant annet avklare eventuelle graver, kulturlag og konstruksjoners nærvær og dybde.

Leder for prosjektet var opprinnelig Elise Neumann, som utformet budsjett og prosjektbeskrivelse. 6.11.2019 ble prosjektet overtatt av Line Hovd, som utførte den arkeologiske undersøkelsen og gjennomførte etterarbeidet.

Til innmåling av tiltaksområdet ble det brukt CPOS. Det var gode signaler da innmålingene ble foretatt, noe som gir en nøyaktighet på 0,01–0,03 m.

Entreprenør var fra Åsmund Pettersen & Sønn AS, som stilte med fører og en gravmaskin på 3,5 tonn som hadde en bredde på ca. 1,6 m. Dette var maks størrelse som lot seg bruke under forholdene, da inngangspartiet i kirkegårdsmuren på det smaleste kun er 1,9 meter i bredde.

Arbeidet startet 26.11.2019 etter ankomst til Grinaker kirkested, ca. 0930, med en kort befaring på området sammen med grunneier, Knut Sterud, og gravemaskinfører fra Åsmund Pettersen & Sønn. Deretter ble maskinen rigget til for graving av sjakten i det aktuelle området, i den nordvestre delen av kirkestedet (se Figur 3). Sjaktens plassering var på forhånd bestemt ved befaring den 23.9.2019, som nevnt innledningsvis.

Sjakten ble gravd fra nord mot sør, helt inn til kirkegårdsmuren (se Figur 4 og Figur 8), slik at murverket kunne eksponeres. Graving med maskin startet imidlertid et stykke ut fra muren, slik at de siste løsmassene inn mot muren kunne bli spadd for hånd. Sjakten ble gravd 1,2 meter i bredde i toppen og 1 meter i bredde i bunnen. Sjakten ble gravd forsiktig dypere med tanke på at et nivå med graver eventuelt kunne påtreffes. Løsmassene i denne delen av kirkestedet bestod av et tykt og homogent lag, brun jord bestående av sand, silt og humus (se Figur 6 og Figur 7). Dette var blandet med en del store og mellomstore stein, samt enkelte teglbiter. Den eneste variasjonen i laget var en liten lomme med mer grusholdig jord helt innerst ved muren, som skilte det brune laget i to.

Figur 3: Oversikt over den nordvestre delen av Grinaker kirkested før oppstart av sjaktingen. Sett mot nord. Foto: Cf53693_NIKU_003.

Figur 4: Påstartet arbeid med å grave sjakt. Sett mot nordvest. Cf53693_NIKU_052.

Først ved en dybde på omtrent 70–80 cm fra dagens bakkenivå kunne det spores et lagskille og en endring i massenes karakter og innhold. Det påtrufne laget var lysere i fargen, gråbrunt, hadde en større andel humus og leire enn laget over, og var iblandet mer grus og småstein. Da det også i dette laget var gravd så dypt i sjakten at kirkegårdsmuren hadde samme høyde fra topp til bunn på innsiden og utsiden av kirkegårdsmuren, var dette et naturlig sted å stanse gravingen på. Murens høyde målte da ca. 90 cm.

Dette gråbrune laget kan trolig tolkes som den opprinnelige markoverflaten til kirkegården. Om dette er opprinnelig nivå til kirkegården i middelalder, er heller usikkert. Kirkegårdsmuren fremstår som pent oppmurt, også lengre ned enn dagens bakkenivå. Det nederste partiet er derimot noe grovere og ujevnt oppbygd (se Figur 5), omtrent 30–40 cm under dagens bakkenivå. Denne delen av muren kan trolig tolkes som et fundament. Det er mulig at dette skillet representerer det opprinnelige bakkenivået i kirkegårdens brukstid.

Figur 5: Eksponert kirkegårdsmur gravd ned til samme nivå som på utsiden av kirkegården. Sett mot nord. Foto: Cf53693_NIKU_027.

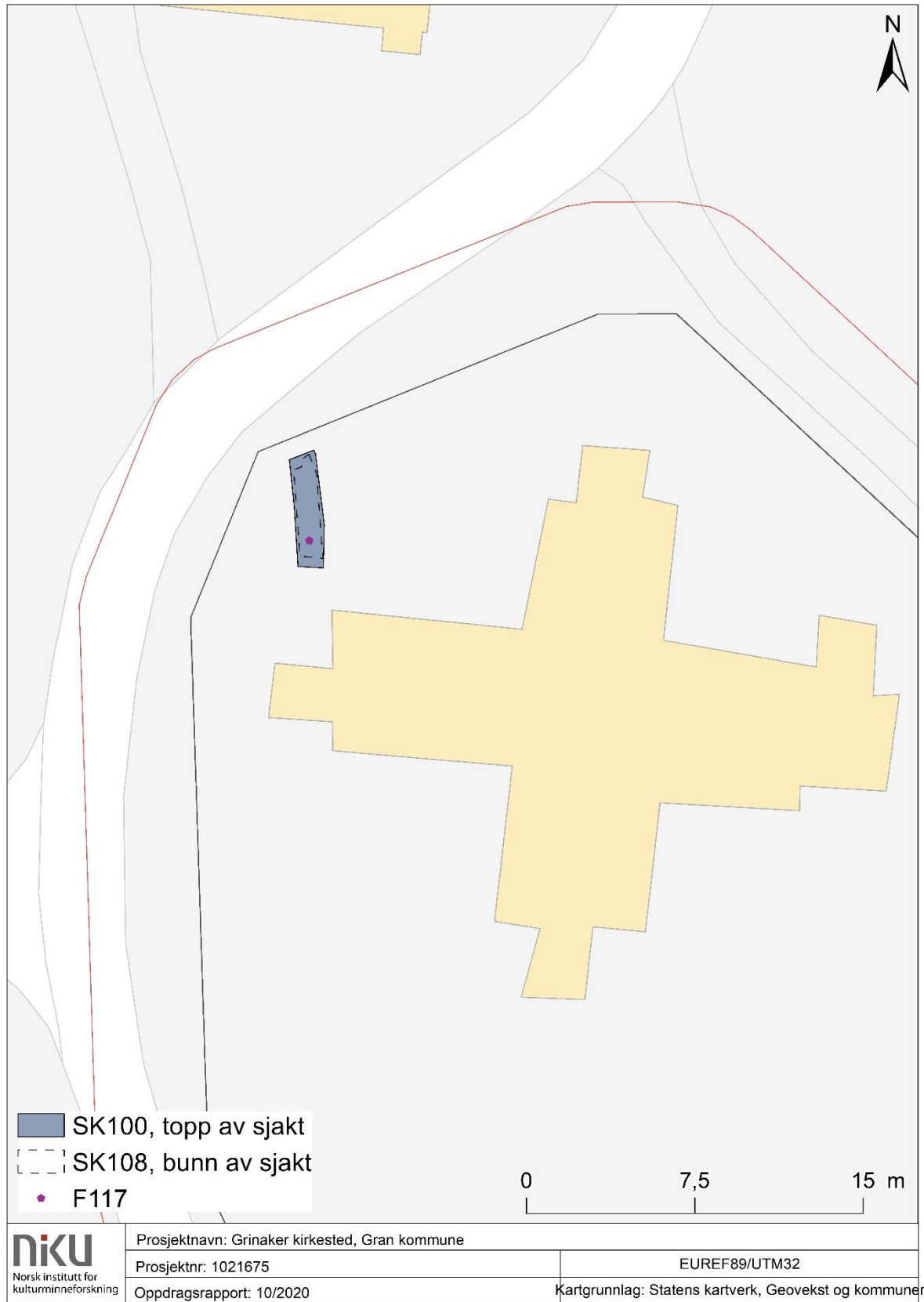
Sjakten ble gravd til omtrent samme dybde videre sørover, i en lengde på 4–4,5 meter, uten at løsmassenes karakter nevnt over endret seg i lagene. Det ble ikke påtruffet *in situ* graver eller kulturlag og konstruksjoner på dette nivået. Profilene ble ved ferdigstilling av gravingen undersøkt og fotografert. Da det som nevnt ikke kunne observeres noe lagskille i profilene før ved ca. 80 cm dybde, ble disse ikke tegnet.

Figur 6: Nordre del av den vestre profilveggen, mot det utsatte partiet av kirkegårdsmuren. Sett mot vest.
Cf53693_NIKU_032.

Figur 7: Søndre del av den vestre profilveggen, mot det utsatte partiet av kirkegårdsmuren. Sett mot vest.
Cf53693_NIKU_032.

Figur 8: Sjaktens plassering i forhold til kirkegårdsmuren og kirketufta i den nordvestre delen av kirkegården.

Ved avslutningen av gravingen av sjakten ble det påtruffet skjelettmateriale (se Figur 9), omtrent 4–4,5 meter fra kirkegårdsmuren, i en dybde på ca. 60 cm fra dagens bakkenivå. Skjelettmaterialet lå i de brune og homogene løsmassene, og lå omrotet slik at bein lå både vertikalt og horisontalt. Det meste av materialet var knekt ett eller flere steder. Kutt for en mulig grav kunne ikke observeres. Skjelettmaterialet ble på bakgrunn av dette ikke tolket som en *in situ* grav. Det kan i midlertidig ikke utelukkes at det vil kunne påtreffes en *in situ* grav like sørover.

Skjelettmaterialet ble samlet sammen, fotografert, og plassering av funnet ble målt inn (F117, se Figur 8). Deretter ble skjelettmaterialet lagt tilbake på funnstedet, og sjakten ble tilbakefylt (se Figur 10).

Figur 9: Påtruffet skjelettmateriale i sjaktens søndre ende. Dette ble ikke tolket som del av en *in situ* grav. Foto: Cf53693_NIKU_010.

Figur 10: Tiltaksområdet etter tilbakefylling av den gravde sjakten. Sett mot nord. Cf53693_NIKU_070.

5 Resultater og konklusjon

Den avklarende undersøkelse gjennomført på Grinaker kirkested skulle ved hjelp av sjakting inn mot muren avdekke løsmassenes karakter og stratigrafi, og danne et grunnlag for videre prosjektering for restaurering og sikring av kirkegårdsmuren. Formålet med undersøkelsen var også å få avdekket tettheten mellom *in situ* graver i området lengst inn mot kirkegårdsmuren, og hvor dypt ned en måtte graver for å påtreffe eventuelle graver eller andre *in situ* kulturminner fra middelalder.

Undersøkelsen har vist at det i området hvor sjakten ble lagt, i den nordvestre delen av kirkestedet, finnes løsmasser av en slik karakter som det er mulig å fjerne i forbindelse med restaurering og sikring av kirkegårdsmuren. Dersom den gravde sjakten er representativ for resten av området, kan dette gjøres i en tykkelse på omtrent 70–80 cm, i en bredde på ca. 4 meter ut fra kirkegårdsmuren, uten å forstyrre *in situ* graver og andre kulturminner. Å fjerne masser ned til det som trolig kan tolkes som et opprinnelig bakkenivå i kirkegårdens brukstid er også et alternativ, omtrent 30–40 cm ned fra dagens bakkenivå.

Muren fremstod som stabil i det undersøkte området, og er vertikalt konstruert. Da muren ikke lener inn mot løsmassene på innsiden av kirkegården, er dette trolig ikke en forskalingsmur.

Undersøkelsen har videre avklart at det er lite trolig at disse løsmassene stammer fra utgravningen i 1962, basert på lagets sammensetning og karakter.

Det må som nevnt innledningsvis, jf. 3.1, tas forbehold om at situasjonen i sjakten som ble undersøkt ikke gir et totalt bilde av situasjonen med kulturlag og eventuelle *in situ* graver eller andre

konstruksjoner i området inntil kirkegårdsmuren. Ytterligere sjakting vil i midlertidig ha samme begrensninger med tanke på å lokalisere strukturer og for tolkning av kirkestedet som en helhet. Det vil dermed være nødvendig med arkeologisk overvåking av eventuelt senere gravearbeid for å senke bakkenivået i et større område innenfor kirkegårdsmuren

6 Litteratur

Hvattum, H. 2004. Grinakerkjørkja (5). Kirketomt og Klokkerlåven 1866 – 2000. I: *Årbok fra Hadeland 2004*.

Johannessen, L. og Eriksson, J-E. G. (Red). 2015. *Faglig program for middelalderarkeologi. Byer, sakrale steder, befestninger og borger*. Riksantikvaren 2015.

7 Fotoliste

Følgende bilder er lastet opp til universitetsmuseenes fotodatabase (MUSIT):

Filnavn	Motiv	Sett mot
Cf53693_NIKU_001.JPG	Oversikt over tiltaksområdet før oppstart.	N
Cf53693_NIKU_002.JPG	Oversikt over tiltaksområdet før oppstart.	NV
Cf53693_NIKU_003.JPG	Oversikt over tiltaksområdet før oppstart.	N
Cf53693_NIKU_004.JPG	Bein fra mulig in situ grav helt sør i sjakten. Omrotet.	S
Cf53693_NIKU_005.JPG	Bein fra mulig in situ grav helt sør i sjakten. Omrotet.	S
Cf53693_NIKU_006.JPG	Bein fra mulig in situ grav helt sør i sjakten. Omrotet.	S
Cf53693_NIKU_007.JPG	Bein fra mulig in situ grav helt sør i sjakten. Omrotet.	S
Cf53693_NIKU_008.JPG	Bein fra mulig in situ grav helt sør i sjakten. Omrotet.	V
Cf53693_NIKU_009.JPG	Bein fra mulig in situ grav helt sør i sjakten. Omrotet.	V
Cf53693_NIKU_010.JPG	Bein fra mulig in situ grav samlet fra omrotete masser.	Ikke relevant
Cf53693_NIKU_011.JPG	Bein fra mulig in situ grav samlet fra omrotete masser.	Ikke relevant
Cf53693_NIKU_012.JPG	Bein fra mulig in situ grav helt sør i sjakten. Omrotet.	V
Cf53693_NIKU_013.JPG	Sjakt, arbeidsbilde.	NNV
Cf53693_NIKU_014.JPG	Sjakt gravd vinkelrett mot kirkegårdsmuren. Sjakten er omtrent 70 cm dyp.	NNV
Cf53693_NIKU_015.JPG	Sjakt gravd vinkelrett mot kirkegårdsmuren. Sjakten er omtrent 70 cm dyp.	NNV
Cf53693_NIKU_016.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_017.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_018.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_019.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_020.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_021.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_022.JPG	Sjakt gravd vinkelrett mot kirkegårdsmuren. Detaljbilde.	NNV
Cf53693_NIKU_023.JPG	Sjakt gravd vinkelrett mot kirkegårdsmuren. Detaljbilde.	Ikke relevant
Cf53693_NIKU_024.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_025.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_026.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_027.JPG	Kirkegårdsmur eksponert.	NNV
Cf53693_NIKU_028.JPG	Kirkegårdsmur eksponert. Mulig skille i muren.	NNV
Cf53693_NIKU_029.JPG	Kirkegårdsmur eksponert. Oversiktsbilde.	NNV
Cf53693_NIKU_030.JPG	Vestre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	V
Cf53693_NIKU_031.JPG	Vestre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	V
Cf53693_NIKU_032.JPG	Vestre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	V
Cf53693_NIKU_033.JPG	Vestre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	V
Cf53693_NIKU_034.JPG	Vestre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	V
Cf53693_NIKU_035.JPG	Vestre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	V
Cf53693_NIKU_036.JPG	Vestre profil, bilder tatt fra nord mot sør. Oversikt.	SV
Cf53693_NIKU_037.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_038.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_039.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_040.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_041.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø

Cf53693_NIKU_042.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_043.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_044.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_045.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_046.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_047.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_048.JPG	Østre profil, bilder tatt fra nord mot sør.	Ø
Cf53693_NIKU_049.JPG	Sjaktens søndre ende. Oversiktsbilde.	SV
Cf53693_NIKU_050.JPG	Sjaktens søndre ende. Oversiktsbilde.	SV
Cf53693_NIKU_051.JPG	Sjaktens nordre ende. Oversiktsbilde.	NV
Cf53693_NIKU_052.JPG	Sjaktens nordre ende. Oversiktsbilde.	NV
Cf53693_NIKU_053.JPG	Sjaktens nordre ende. Oversiktsbilde.	NV
Cf53693_NIKU_054.JPG	Sjaktens nordre ende. Oversiktsbilde.	NV
Cf53693_NIKU_055.JPG	Sjaktens nordre ende. Oversiktsbilde.	NV
Cf53693_NIKU_056.JPG	Bein fra omrotete masser over mulig in situ grav lagt tilbake.	NV
Cf53693_NIKU_057.JPG	Bein fra omrotete masser over mulig in situ grav lagt tilbake.	V
Cf53693_NIKU_058.JPG	Bein fra omrotete masser over mulig in situ grav lagt tilbake.	S
Cf53693_NIKU_059.JPG	Bein fra omrotete masser over mulig in situ grav lagt tilbake.	S
Cf53693_NIKU_060.JPG	Bein fra omrotete masser over mulig in situ grav lagt tilbake. Oversikt.	S
Cf53693_NIKU_061.JPG	Bein fra omrotete masser over mulig in situ grav lagt tilbake. Oversikt.	N
Cf53693_NIKU_062.JPG	Bein fra omrotete masser over mulig in situ grav lagt tilbake. Oversikt.	N
Cf53693_NIKU_063.JPG	Bein fra omrotete masser over mulig in situ grav lagt tilbake. Oversikt.	N
Cf53693_NIKU_064.JPG	Oversikt over kirkestedet og gården.	SØ
Cf53693_NIKU_065.JPG	Oversikt over kirkestedet og gården.	ØSØ
Cf53693_NIKU_066.JPG	Sjakten tilbakefylles med de samme massene som ble gravd ut.	N
Cf53693_NIKU_067.JPG	Sjakten tilbakefylles med de samme massene som ble gravd ut.	NØ
Cf53693_NIKU_068.JPG	Sjakten tilbakefylles med de samme massene som ble gravd ut.	N
Cf53693_NIKU_069.JPG	Tilbakefylling ferdigstilt.	N
Cf53693_NIKU_070.JPG	Tilbakefylling ferdigstilt.	N
Cf53693_NIKU_071.JPG	Tilbakefylling ferdigstilt.	NV

8 Koordinatliste

Måledata fra prosjektet.

Nord	Øst	Høyde over havet	Beskrivelse
581770,589	6697165,381	268,8274	2SK100, topp av sjakt
581770,6701	6697165,226	268,8046	2SK100, topp av sjakt
581771,0637	6697162,05	268,7334	2SK100, topp av sjakt
581771,0244	6697160,136	268,6033	2SK100, topp av sjakt
581769,8894	6697160,195	268,597	2SK100, topp av sjakt
581769,7325	6697162,807	268,7441	2SK100, topp av sjakt
581769,505	6697164,956	268,7763	2SK100, topp av sjakt
581770,5173	6697165,35	268,8056	2SK100, topp av sjakt
581770,3854	6697165,21	268,3159	2SK108, bunn av sjakt
581770,728	6697164,297	268,0673	2SK108, bunn av sjakt
581770,9235	6697161,536	267,9422	2SK108, bunn av sjakt
581771,0037	6697160,56	268,1114	2SK108, bunn av sjakt
581769,98	6697160,657	268,1358	2SK108, bunn av sjakt
581769,8049	6697163,107	267,9856	2SK108, bunn av sjakt
581769,6932	6697164,504	268,1286	2SK108, bunn av sjakt
581770,0604	6697164,646	268,118	2SK108, bunn av sjakt
581770,0087	6697164,914	268,177	2SK108, bunn av sjakt
581770,4005	6697161,37	267,9566	1F117, skjelettmateriale

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 10/2020

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt.
14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00